

FEATURES OF AFFECTIVE LIFE IN PRIMARY SCHOOL

Maria-Alexandra Dinu
PhD Student, University of Bucharest

Abstract: Affection is a topical issue and tend to think that the students, in this case those of school age, think with their heart. Affectivity role in the educational process is not a minor problem. It has implications on all levels that develop in the interaction of the two poles of the educational equation: teacher and student: cognitive, attitudinal, behavioral, and therefore it is necessary to be studied and brought to the attention of teachers.

From a subjective perspective, because I am a teacher for primary feelings fundamentally positive: love, friendship and happiness are what I want my students to relive being together, I want and hope every day through activities carried out, my little school to go home smiling and happy. These feelings are based on mutual affection and appreciation, representing lasting relationships and also targeting single authentic relationships between people.

The original meaning of love is translated through the following phrases: „ I am glad that you exist “, „ When I think I'm happy you exist “, „ I live a state of joy in me and it is because you exist. “ Thus, love feeds and enhances the stronger, the easier, the more active the more they missing less himself, says Comte-Sponville (2006) This form of love -joy is based on reciprocity, not only fidelity and trust. It is the joy of loving and being loved.

Keywords: affection, friendship, happiness, research, school age

Noțiuni introductive

În încercarea de a pătrunde în mintea și în inima elevilor și de a explora mobilurile declanșatoare și direcționale ale comportamentului acestora în activitatea de învățare, dar și de înțelegere a ecoului pe care evenimentele școlare le au în ființa lor, am avut în vedere dimensiunea afectivă a învățării.

„Trăirile afective nu sunt doar simple rezonanțe ale lumii exterioare înlăuntrul individului, ci apariția lui și manifestarea lor presupun antrenarea resurselor psiho-nervoase ale organismului, eliberarea unei energii specifice care susține comportamentul.” (Albu, G., 2005, p. 122). Multitudinea factorilor obiectivi și subiectivi care interacționează în viața individului dau naștere unei țesături afectiv-emoționale ce susține întreaga noastră ființă în raport cu noi înșine și cu ceilalți.

Din perspectivă subiectivă, am ales această temă plecând de la importanța proceselor afective în sfera umanului. Prin intermediul afectivității omul relaționează cu întreaga sa ființă, trăiește tensiunea întregului organism cu efectele de atracție sau respingere, căutare sau evitare.

Procesele afective se află în strânsă legătură cu toate celelalte procese psihice. Afectivitatea este cea care precede cogniția, influențează scopurile/obiectivele, mijloacele și finalitățile, dinamica și conținutul proceselor cognitive. O relație foarte strânsă există între afectivitate și motivație. Acestea nu trebuie confundate. Afectivitatea este prezentă în faza deliberării din actul voluntar, ea este transfigurată în temperament, declanșează și întreține actele imaginative și creatoare, prezentă atât în sfera conștientului, cât și a inconștientului. Procesele afective sunt în relații de interacțiune și interdependență reciprocă cu toate celelalte procese psihice.

Un alt motiv care a stat la baza alegerii acestei teme îl constituie interesul pentru descoperirea acelor mecanisme care transformă învățarea dintr-o activitate „obligatorie”, de rutină, într-o activitate atractivă, creativă, interesantă, calitativă prin structură și metode.

Totodată, această temă mi-a atras atenția deoarece doresc să urmăresc rolul și importanța proceselor afective asupra performanțelor școlare ale elevilor.

Activitatea umană (în principal, învățarea-educația) presupune, pe lângă prezența unor aspecte de ordin intelectual, existența unor procese subiective care să permită stabilirea raporturilor informaționale ce vizează cunoașterea obiectelor, a fenomenelor și a relațiilor. Procesele psihice care stau la baza acestei activități umane sunt, alături de procesele și stările motivaționale, procesele/stările afective. Învățarea poate fi definită ca proces de modificare a conduitei provocat de noi asociații și relații intelectuale. Această schimbare are valoare adaptativă, conferindu-i individului o mai mare capacitate de acțiune asupra mediului lui de existență și acțiune. O dată cu proprietățile lucrurilor și relațiile fenomenelor între ele și noi, învățăm și valoarea pe care o reprezintă ele pentru existența umană în general și pentru cea individuală în special. „Procesul de integrare a omului în natură și societate e un proces afectiv, de satisfacție. Fără această latură a învățării, rămânem în formula lui Ovidiu: < Video meliora proboque, deteriora sequor > să vezi binele, să-l aprobi și să urmezi totuși răul.” (Pavelcu, V., 1999, p. 250).

Designul cercetării

Articolul face parte din teza de doctorat numită: „Viața afectivă a copiilor din învățământul primar”. Lucrarea este structurată în cinci capitole astfel: primul capitol vizează conceptul de afectivitate în care sunt prezentate atât generalități legate de procesele afective, cât și aspecte particulare ale acestora (caracteristici, forme, funcții etc.). Totodată, am reliefat importanța sentimentelor fundamental-pozitive (dragostea, prietenia, fericirea) și a celor supărătoare (timiditatea, îngrijorarea, vinovăția, teama, anxietatea, rușinea, invidia, tristețea, depresia, singurătatea). În cel de-al doilea capitol sunt prezentate particularitățile vârstei școlare mici, capitolul următor reliefând importanța și impactul pe care noile tehnologii îl produc asupra vieții afective a micilor școlari. Capitolul al patrulea vizează microcercetarea în care sunt prezentate scopul lucrării, obiectivele, ipotezele de lucru, variabilele, eșantionul, limitele, metodele, instrumentele de cercetare și aplicarea acestora. În capitolul următor sunt prezentate rezultatele cercetării și interpretarea acestora, precum și câteva concluzii parțiale. De asemenea, în final sunt precizate o suită de recomandări, implicații și perspective.

Fundamente teoretice ale cercetării

Se regăsec în:

- Lucrări de referință
- Sinteze și reflecții ale experiențelor practice acumulate în domeniu.

Amintim aici:

Îndemnul lansat de J. J. Rousseau, cu mult timp în urmă, acela de a ne întoarce la natură pentru a regăsi frumusețea spiritului și afectivității, în care educația să-și identifice finalitatea, și previziunea lui Andre Malraux: mileniul trei își va găsi o speranță ontologică într-un spațiu mai mult de factură afectiv-religioasă.

Organizarea și metodologia cercetării

Articolul face parte din lucrarea „Viața afectivă a copiilor din învățământul primar” care presupune și este o cercetare aplicată, deoarece abordează o tematică mai restrânsă și urmărește îmbunătățirea corectă a acțiunii educaționale. Are un scop practic, determinat. Este totodată o cercetare descriptivă, fiindcă presupune descrierea, cercetarea, analizarea și interpretarea relațiilor existente.

Cercetarea a fost și este o sursă de dezvoltare a gândirii și a practicii. Aceasta a reprezentat o sursă pentru progresul în cunoaștere și în soluționarea problemelor ridicate de practica pedagogică. Cercetarea pedagogică reprezintă o strategie desfășurată în vederea surprinderii unor relații noi între componentele acțiunii educaționale și al elaborării, pe baza acestora, a unor soluții optime pe care le vizează procesul instructiv-educativ în conformitate cu exigențele desfășurării acestuia.

Titlul lucrării

Titlul lucrării subliniază traseul ce va fi urmat în vederea obținerii unei explicații dorite, unor răspunsuri și unor rezultate corecte. Titlul este unul incitativ, deoarece dorește să surprindă cititorul printr-un joc de cuvinte, cu scopul de a aduce un plus de curiozitate și mister.

Scopul cercetării

Scopul principal al lucrării de față constă în identificarea influenței climatului afectiv educativ asupra stărilor afective ale elevilor, dar și în urmărirea obiectivelor propuse și validarea sau invalidarea acestora. Totodată, scopul cercetării este reprezentat de sesizarea apariției problemei în cauză ce urmează a fi investigată, în intenția de a-i oferi o explicație plauzibilă și de a dobândi date plauzibile în vederea funcționalității sale.

De asemenea, prin cercetarea de față am propus abordarea relațiilor dintre:

- Competența afectiv-emoțională, reușita cadrului didactic în activitatea profesională și
- Competența afectiv-emoțională, reușita elevului, adaptarea lui școlară și socială.

Obiectivele cercetării

Prin acest raport de cercetare urmăresc:

- O1. Elaborarea unui cadru teoretico-aplicativ în vederea îmbunătățirii procesului de predare-învățare-evaluare în raport cu viața afectivă a școlariilor mici.
- O2. Identificarea relațiilor afective, de atragere sau respingere (simpatii –antipatii) din cadrul unei clase de elevi;

- O3. Identificarea schimbărilor ce au loc la nivelul rezultatelor școlare în funcțiile de impactul pe care îl au stările/procesele afective asupra personalității elevilor;
- O4. Identificarea principalelor efecte pozitive pe care stările/procesele afective le produc asupra climatului educativ;
- O5. Identificarea principalelor efecte negative pe care stările/procesele afective le produc asupra climatului educativ.
- O6. Identificarea relațiilor dintre stilurile de învățare, competențele afectiv emoționale și reușita școlară a elevilor în raport cu orientarea școlară.
- O7. Realizarea unei analize cu privire la modalitatea de dezvoltare a stărilor afective la nivelul celor doi actori educaționali: profesorul și elevul.
- O8. Investigarea opiniei cadrelor didactice asupra rolului pe care stările afective le au în raport cu rezultatele școlare ale elevilor.
- O9. Elaborarea și validarea unor programe de învățare emoțională care să ajute la dezvoltarea competențelor afectiv-emoționale ale elevilor, în special a celor din învățământul primar.

Ipotezele de lucru

Ipoteza reprezintă o idee provizorie, o supoziție, o presupunere în legătură cu ideea pedagogică urmărită în cercetare. Ipoteza de cercetare are întotdeauna o formă declarativă, este o predicție și încorporează teoria într-o formă testabilă. De asemenea, vizează relația dintre două sau mai multe variabile. „Specialiștii apreciază că ipoteza trebuie să vizeze răspunsuri îndrăznețe, soluții inovatoare a căror validare să determine concluzii benefice pentru actul educațional” (Neacsu, I., Manasia, L., Chiciooreanu, T., 2016, p. 67).

În cercetare am plecat de la următoarele ipoteze:

- I1. Dacă rata apariției proceselor/stărilor afective negative ar fi în scădere atunci performanțele elevilor se îmbunătățesc.
- I2. Dacă durata medie de conviețuire a unui cuplu este în scădere (datorită neînțelegerilor pe plan afectiv), atunci probabilitatea apariției efectelor negative asupra vieții afective a copiilor crește.
- I3. În ce măsură competența afectiv emoțională a elevului manifestată prin intermediul coeficientului emoțional, dirijează la optimizarea rezultatelor școlare, la succesul școlar și adaptarea socială a elevului.
- I4. În ce măsură competența afectiv emoțională a cadrului didactic variază în funcție de experiența didactică, exprimată prin vechime și gradul didactic.
- I5. Presupunem ca dimensiunea afectivă a climatului educațional resimțită de elevi și stilul didactic al profesorului condiționează multitudinea stilurilor de învățare ale elevilor, călăuzindu-i pe aceștia către succesul școlar.

Variabilele cercetării

McQueen și Knussen (2006, p. 63) afirmă că „o variabilă este cel mai general dintre toți termenii care descriu orice fenomen din realitatea înconjurătoare”.

Variabilele dependente sunt de fapt răspunsurile subiecților, răspunsuri observate și studiate cu precizie. Comportamentul subiectului este foarte important, deoarece acesta va fi analizat prin observație directă.

Variabile dependente:

- Performanțele școlare ale elevilor;
- Stima de sine a copiilor;
- Succesul școlar al elevului;
- Adaptarea socială a elevului;
- Competența afectiv emoțională a cadrului didactic/stilul didactic al profesorului;
- Stilurile de învățare ale elevilor;
- Relația profesor-elev.

Variabilele independente vor fi evidențiate prin prezentarea unor stimuli diferiți și schimbarea caracteristicilor acestuia, cu scopul de a realiza o cât mai bună cunoaștere.

Variabile independente:

- Vârsta;
- Sexul subiecților;
- Locuitori ai mediului urban/rural;
- Experiența didactică, exprimată prin vechime și gradul didactic;

Metode, tehnici și instrumente de colectare a datelor

Pentru clarificare, considerăm necesară delimitarea conceptuală a celor trei termeni: metode, tehnici și instrumente. Metoda este definită ca o modalitate generală și „strategică de abordare a realității”, afirmă Antonesei, Popa & Labăr (2009, p.42). În relație cu metoda de cercetare, conceptul de tehnică vizează o formă mai concretă pe care o îmbracă unele aspecte ale metodei pentru a putea fi aplicată. Instrumentele de cercetare sunt „mijloace cu o formă mai mult sau mai puțin materială prin care se realizează efectiv colectarea datelor despre o anumită realitate” (Antonesei et al., 2009, p.42).

În desfășurarea acestei lucrări de cercetare, metodele utilizate au fost tehnicile sociometrice, observarea și convorbirea, iar instrumentele de lucru specifice acestor metode sunt testul sociometric, studiul de caz, chestionarul și interviul.

În urma aplicării acestor metode și instrumente asupra unui eșantion reprezentativ, și anume elevi care aparțin categoriei de vârstă specifică perioadei învățământului primar, profesorilor pentru învățământul primar, dar și părinților elevilor în cauză, am constatat diverse aspecte deosebit de importante în ceea ce privește viața afectivă a micilor școlari.

Afectivitatea reprezintă starea/procesul psihic care generează și conduce întreaga personalitate a indivizilor, fiind în strânsă legătură cu celelalte procese psihice. În dezvoltarea acestui proces psihic un rol deosebit de important îl dețin relațiile sociale, trăirile încărcate din punct de vedere afectiv din mediul școlar. Având în vedere obiectivele urmărite am ajuns la următoarele concluzii:

Procesele afective sunt cele care influențează performanțele școlare ale elevilor, dar și cele care produc anumite efecte asupra climatului educativ, iar aceste efecte sunt fie pozitive, fie negative. Atunci când elevii sunt triști sau întâmpină dificultăți în relațiile cu familia, în cadrul activităților școlare ei sunt triști, temători, descurajați, dezamăgiți, pot ajunge chiar la eșecul școlar, iar atunci când sunt fericiți și rezultatele școlare sunt favorabile, deoarece ei cred mai mult în propriile forțe și simt că fac față mai ușor sarcinilor. .

De asemenea, stările/procesele afective pot influența climatul educativ, astfel încât se poate ajunge la succesul sau insuccesul școlar. Atunci când elevii sunt sprijiniți și încurajați de

părinți, ei vin bucuroși la școală și își îndeplinesc cu ușurință sarcinile școlare. Iar atunci când elevii se confruntă cu situații dificile din partea părinților, pot ajunge la eșecul școlar. Există părinți care sunt în mod constant împotriva a ceea ce face copilul lor. Această atitudine necorespunzătoare din partea familiei poate conduce la apariția unor blocaje în ceea ce privește dezvoltarea armonioasă a copilului. Din punct de vedere al stărilor afective, copilul poate ajunge la depresie, se poate interioriza în sine, stima de sine este una scăzută și totodată poate manifesta o atitudine de ostilitate, de invidie și egoism față de colegi și față de cei din jurul său.

Pe parcursul desfășurării sistematice a învățării școlare și pe fondul dezvoltării cognitive, trăirile afective ale copilului se îmbogățesc și se diversifică. Relația dintre afectivitate și învățare cognitivă este una de interdependență pe multiple planuri, deoarece climatul educativ deține un rol primordial în desfășurarea procesului afectiv. Atunci când partea afectivă (emoțiile, sentimentele, pasiunile) interacționează cu partea intelectuală (reprezentări, concepții, idei) în vederea susținerii energetice a celei din urmă atunci randamentul activităților de învățare este în creștere și favorizează reușita școlară a elevului.

Dacă teoriile învățării, metodele didactice, principiile didactice, tehnicile de predare – învățare – evaluare ne sunt accesibile tuturor profesorilor și putem deveni „autorități” în materie, cum îi putem face pe elevii noștri să:

- să se mire și să se bucure;
- să considere școala o parte importantă din viața lor și un mediu afectiv primitor;
- să își dorească să învețe și să își de-a seama de lucrurile pe care nu le știu, însă ceea ce știu să-i facă să-și dorească să cunoască mai mult;
- să ne considere pe noi, profesorii nu „sperietori” de care trebuie să se ferească, ci niște parteneri cu care trebuie să își dorească să stea de vorbă, pe care să-i întrebe, să le ceară justificări și argumente, să le contrazică uneori spusurile, dar să știe „să caute împreună cu noi un adevăr care să nu aibă stăpân și care să nu încerce să-i facă sclavul lor.” (Savater, F., 1997, p. 129).

De aceea, profesorul trebuie să vadă în temelia pregătirii sale, în cunoștințele de pedagogie, mai mult arta decât știința.

După G. Albu (1998, p. 161), învățătorului nu trebui să-i lipsească câteva dimensiuni spirituale:

- să accepte diversitatea și diferențele și să le privească în mod pozitiv, permisiv;
- să-și afirme și exploateze ori de câte ori are ocazia, calități creatoare și originale;
- să evite „îmbătrânirea pedagogică”, să fie dornic de noutate, curios, să nu își dorească „liniște sufletească”, să se ferească de lașitate, de teamă;
- să aibă un psihic bogat în „preocupări culturale, să se „creeze pe sine”. Alături de elevii săi se dezvoltă și el. (R. Cusinet, *apud* Albu, G., 1998 p. 162);
- să iubească copiii, în sensul preocupării sistematice pentru ei, al respectului pentru a-l ajuta în „creșterea lui”. Dragostea pentru copii nu exclude pe plan educativ eroarea sau eșecul, însă acestea pot fi privite ca noi „redute” de cucerit, ca noi sensuri de reorganizare a comportamentului, ca modalități de responsabilizare în fața problemelor;
- să ofere copiilor un mediu de experiență bogat, să nu limiteze explorările intelectuale ale copiilor, să le respecte interesele și să le permită să facă propriile descoperiri;

- să-și descopere interiorul, dezvăluindu-și și recunoscându-și scăderile, să nu identifice autoritatea epistemică pedagogică cu autoritatea formală, exterioară (deontică), să nu analizeze relația dintre el (profesor) și copil (elev) comparativ, ci intrinsec, să considere că „unul nu se opune celuilalt”, ci profesorul și elevul „sunt unul pentru celălalt.” (Stan, E., 2004, p. 43).

Concluzii

Esențial este ca învățătorul să apeleze la tactul său pedagogic bazat pe cunoașterea evoluției proceselor psihice, a temperamentului, a comportamentului elevilor, a mediului din care provin (stilurile parentale, modelul de educație primit în familie) ca să ia măsurile adecvate, astfel încât să diminueze ori să stopeze la elevii săi revolta arogantă, violența de orice fel, brutalitatea.

Atunci când învățătorul îi asigură o atmosferă afectivă favorabilă, pozitivă și îi transmite elevului credință în posibilitatea lui de a depăși obstacole și de a deveni capabil, responsabil, bun, atent, elevul se va angaja și va adopta comportamente la atitudinile și opiniile învățătorului, imaginea de sine va fi îmbunătățită, iar stima de sine va crește.

BIBLIOGRAPHY

- Albu, G., (1998), *Introducere într-o pedagogie a libertății*, Editura Polirom, Iași.
- Albu, G., (2005), *O psihologie a educației*, Institutul European, Iași.
- Antonesei, L., Popa, N. L. & Labăr, A. V., (2009), *Ghid pentru cercetarea educației*, Editura Polirom, Iași.
- McQueen, R. A. & Knussen, C. (2006), *Metode de cercetare în științele sociale*, Iași: Institutul European.
- Neacșu, I., Manasia, L., Chicioreanu, T., (2016), *Elaborarea lucrărilor de licență, disertație și gradul didactic I*, Editura Paralela 45.
- Pavelcu, V., (1999), *Elogiul prostiei: psihologie aplicată la viața cotidiană*, Editura Polirom, Iași.
- Savater, F., (1997), *Curajul de a educa*, Editura Arc, Chișinău.
- Stan, E., (2004), *Pedagogie postmodernă*, Institutul European, Iași.